

Palác, který rozumí francouzsky

Text Irena Jirků / foto Petr Šolar

Návštěvou u *monsieur* velvyslance

Státní svátek se tu neslaví 28. října, ale 14. července. Na výsostném území Francouzské republiky ani nemůže být jinak. Ten den se v Buquoyském paláci na pražské Malé Straně oslavuje pád Bastilly, pije se tedy šampaňské, ochutnávají delikatesy, konverzuje se... Svého času sem z Hradu přicházel pěšky Tomáš G. Masaryk, pravidelně byl hostem Edvard Beneš, posléze také Václav Havel. Dnes se také zastavují politici, obchodníci, umělci. A ten starobylý dům? Naslouchá. Už dlouho, celá staletí naslouchá.

Barokní palác na Velkopřevorském náměstí vznikl ze dvou starobyklých domů, které koupila v roce 1732 hraběnka Anna Marie Hrzánová z Harasu a dala je ihned spojit a přestavět. Tímto úkolem pověřila stavitele Jana Jiřího Aichbauera. Ani jeho příběh není zrovna tuctový. Po předčasné smrti svého otce byl vychován Kryštofem Dienzenhoferem. Stal se tedy nevlastním bratrem Kiliána Ignáce, pozdějšího slavného architekta. Vztahy v rodině byly velmi srdečné, a tak se malému Janovi dostalo stejného vzdělání jako Kiliánovi. Oba se vyučili u otce zednickému a stavitelskému řemeslu, oba byli za tovaryše ve Vídni u slavného císařského architekta Johanna Lucase von Hildebrandta a oba pak byli ve svém oboru velmi úspěšní. Buquoyův palác patří k nejhodnotějším stavbám pozdního baroka.

Francouzi usilovali o prestižní adresu na Malé Straně

Na pražské Malé Straně snad nestojí dům, který by nebyl nějak spřízněn s historií celé země. Co číslo popisné, to příběh, událost či alespoň malebná historka. Nejinak je tomu i s Buquoyovým palácem. Respektive, v jeho případě je to přesně tak, a ještě trochu jinak. Jako by od počátku byl předurčen pouze k výjimečným, řekněme až státotvorným příběhům.

O generalissimovi

Začíná se ještě dříve, než palác získal svou dnešní – barokní – podobu a také své jméno. Nicméně příběh generála Karla Bonaventury de Longueval, barona de Vaux, hraběte de Buquoy se nemohl nezapsat do jeho zdí, byť onen muž mezi nimi nemohl fyzicky pobývat. Každý, kdo však posléze palác nesoucí jeho jméno navštívil, musel si na něj vzpomenout. Přinejmenším každý Čech. Jméno generála určitě nevymazal z paměti ani Fridrich Falcký. Byl to totiž právě Buquoy, kdo velel císařské armádě, jež společně s armádou Katolické ligy na hlavu porazila česká stavovská vojska 8. listopadu 1620 v bitvě na Bílé hoře a vyhnala „zimního krále“ z Čech.

„Já jsem velký forejtár, / škorně mám a ostrub pár / To Bucquoy mě vyslat dal, / abych krále vybledal, / co poražen prchl z Čech, / rozplynul se jako dech. / Narazili jste na něho, / na kurfiřta zbabělého?“

Vlámský leták z roku 1621 si tropí posměch z prozatímního panovníka, generál Buquoy je hrdinou katolické Evropy. Slávu vítěze bitvy, jež ukončila hlubokou krizi v habsburských zemích a vrátila na trůn Ferdinanda II., šířila několikajazyčná memoranda, letáky i příležitostné tisky. Papež a císař mu poslali děkované dopisy. Kdo byl vlastně onen muž?

Historikové se shodují, že Karel Bonaventura Buquoy (nebo též Bucquoy, Boucquoy, Bukwa), nebyl žádný válečný dobrodruh, ale seriózní katolický velmož z Flander, srdnatý válečník a vážený dvořan. Jeho starobylý rod pocházel z francouzského hrabství Artois, předkové se proslavili na dvoře burgundských vévodů, sloužili jejich dědicům, posléze španělským Habsburkům a arcivévodům, kteří je zastupovali v Bruselu.

Karel Bonaventura šel ve šlépějích svého otce, pracoval tedy pro Habsburky jako diplomat a voják, jenž si zpočátku dokonce platil sám i svou pověstnou valonskou jízdu. Stal se tak císařovým věřitelem, a když s vojskem v letech 1619 a 1620 operoval v Čechách, přidělil mu císař jako odškodnění panství Nové Hradce, Rožmberk a Libějovice v jižních Čechách.

Ani Karel Bonaventura nemohl tušit, jak osudové toto rozhodnutí bude pro jeho rod. Byl sice prozíravý diplomat a stratég, ale asi si nedovedl představit, že by jednou jakýkoli z jeho potomků mohl pokřtít svého syna v Praze a dát mu jména čtyř svatých českých patronů. A že by snad někdo z jeho příbuzných mohl usilovat o to, aby Habsburkové ztratili českou korunu? Nemyslitelné! Tedy nemyslitelné pro Karla Bonaventuru. Svého triumfu na Bílé

hoře si ani nemohl řádně užít, slávu nakonec shrábl jeho císař Ferdinand II. A že ten si ji tedy vychutnat dovedl. Vzpomeňme jen na teatrální popravu 27 českých pánů.

Hrabě Buquoy se tohoto spektaklu ovšem neúčastnil. Císař ho poslal do Uher, aby bojoval s knížetem Gabrielem Bethlenem. Při obléhání dnešních Nových Zámků však padl 10. července 1621 do léčky a byl zabit. Bylo mu padesát let. Jeho tělo nechala vdova Magdalena de Biglia převézt do Nových Hradů, kde se také usadila. Tím jako by byl zpečetěn osud dalších Buquoyů.

O dvorním maršálkovi

Na Františka Leopolda Buquoye si už palác moc dobře pamatuje. Byl to právě on, pravnuke generalissima, kdo roku 1748 koupil od hraběnky Hrzánové dva domy na Velkopřevorském náměstí. Co by tomu asi řekl vítěz od Bílé hory, kdyby věděl, že jeho pravnuke se v roce 1740 jako člen zemské vlády postavil nejprve proti arcivévodkyni Marii Terezií a nechtěl, aby nastoupila po smrti svého otce na trůn? Hrabě dokonce neváhal 19. prosince 1741 na Pražském hradě holdovat Karlu Albertu Bavorskému, jenž se tam nechal polovinou českých stavů prohlásit za českého krále. Buquoy pak za tohoto krále šest měsíců řídil zemi společně se šesti dalšími šlechtici.

O tom všem asi rozmlouvali hosté (či alespoň si šeptali), když přicházeli do paláce na Velkopřevorském náměstí. A možná i nahlas obdivovali prozíravost Marie Terezie, která sice v roce 1742 obsadila Prahu, ale své odpůrce nestíhala, nýbrž je povýšila do vysokých státních funkcí. Včetně vzpurného Františka Leopolda, jenž v letech 1749–1757 zastával úřad nejvyššího komořího.

O reformátorovi

Jmenoval se Jan Nepomuk Václav Vojtěch Prokop Buquoy a snad ani nemohl být jiný, když mu jeho otec dal do vínku jména čtyř českých svatých. Ve druhé polovině 18. století, kdy česká aristokracie chtěla jednat o národohospodářských reformách, o rozvoji zemědělství a průmyslu, neteoretizoval při čajových dýcháncích v paláci, ale jednal. Odstěhoval se do jižních Čech a dal se do modernizace: zesplavnil vodní toky, otevřel nové sklárny, založil vesnice pro dělníky. Těžko říct, jak jeho úsilí hodnotili v palácích, ale venkované si zvykli mu říkat „otec chudých“, neboť pro ně nechal postavit dobročinný útulek a vybudoval také učňovskou školu v Kaplici. Byl prvním českým pánem, kdo něco takového podnikl, jako první také zřídil soukromou banku.

Hraběte Buquoye nakonec povolal císař Josef II. do Vídně a jmenoval ho předsedou dobročinné komise pro celé mocnářství, přizval ho také k diskusím o školské reformě. Tato okolnost ovšem neznamenala, že byl Buquoy zrovna loajál-

ní – stále patřil k předním kritikům císařské politiky. Palác na Malé Straně v té době určitě byl svědkem mnoha bouřlivých diskusí, při nichž se členové českého zemského sněmu přeli o chybách vládní politiky.

Hrabě Buquoy, následován jedenadvaceti šlechtici, dokonce na zasedání sněmu 21. července 1791 požadoval „neporušitelnou ústavu“ a nabádal krále, aby se stavy spolupracoval při tvorbě zákonů. Bylo to až symbolické – potomek někdejšího vítěze nad českými stavy se o 150 let později dožadoval respektu k českým stavům.

Na kávu sem přicházel pěšky z Hradu i T. G. Masaryk

O rebelovi

Co by tomu řekl generalissimus? Byl by hrdý na své vzdělané, ambiciózní potomky, kteří se zcela ztotožnili s českým prostředím a byli ochotni pro tuto zemi dokonce i položit život? Můžeme jen spekulovat, samozřejmě. Nicméně ten příběh se soumrakem habsburské monarchie, pro niž nejslavnější Buquoy zemřel, ještě jako by získává na dramatictosti.

Píše se rok 1848, nad Prahou zní Windischgrätzova děla, když vojáci tlučou na dveře paláce na Velkopřevorském náměstí a odvádějí do vězení Jiřího I. Františka, hraběte Buquoye. Sedmašedesátiletý aristokrat je rakouskou policií považován za hlavu protistátního spiknutí, jež usiluje o svrnutí Habsburků. Kdo ví, možná právě hrabě Buquoy má být novým českým králem! Ne, obavy policie vůbec nebyly přehnané. Tento muž si zasloužil respekt.

Vystudoval filozofii a právo na pražské univerzitě, náruživě se zajímal o vědecký a technický pokrok. Pro jihočeské sklárny vynalezl dva nové postupy (hyalitové sklo a opalizující achátové sklo), jež je proslavily po celé Evropě. Jako nadaný fyzik vydal mnoho studií, v pařížské akademii věd vyložil

V Červeném salonu se připravuje snídaně

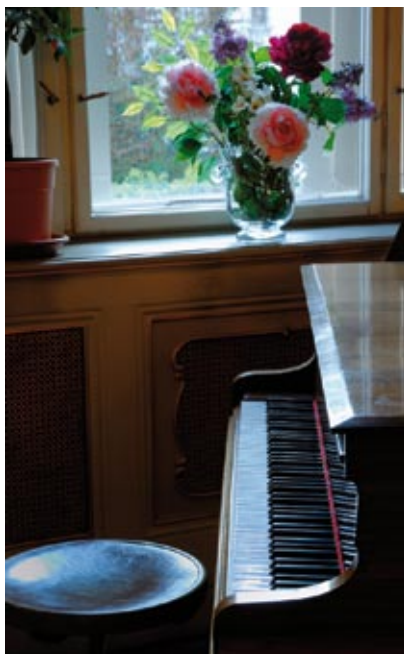

Každý předmět má svou historii...

Tady velvyslanec přijímá vzácné hosty

...a svázali své životy s neopakovatelným místem.

Hudební salon ožívá 14. července. Jsme přece na francouzském území

Zahrada je krásná v každém ročním období

v srpnu 1815 nový princip dynamiky, vynalezl první parní stroj v habsburské monarchii... Muž, jehož osud zvětšil Jakub Arbes v romanetu Poslední dnové lidstva (a kterého si posléze Pražané spojili s legendou o Faustovi, jenž realizuje své vědecké pokusy v téměř pustém Buquoyovském paláci), byl také básníkem a nadaným hudebníkem. K jeho přátelům patřil J. W. Goethe nebo skladatel Václav Jan Tomášek, kterého hrabě ubytoval ve svém domě.

Osvícený ekonom, finančník a politik odmítl zasedat v českém zemském sněmu, protože ho považoval za zcela neschopnou instituci, která nijak nemůže změnit zkorumpovaný politický život Metternichovy éry. Naopak, když 11. března 1848 vypukla v Praze revoluce, byl kooptován do Svatováclavského výboru a působil v něm jako jeden z mála šlechticů. V té době vydával brožury a články oslavující svobodu, rovnost a pád Metternicha. „Ne-

Méně známý pohled na palác stojící na Velkopřevorském náměstí

ohroženě rozdmýchávejte tyto žhavé uhlíky, a toho, kdo vám v tom bude bránit, toho at vezme ďas,“ volal a psal. Není divu, že ho nechal Metternich zavřít, vyslýchat a následně vyhostit na venkov. Do pražského paláce se už Jiří I. František nevrátil, zemřel v roce 1851.

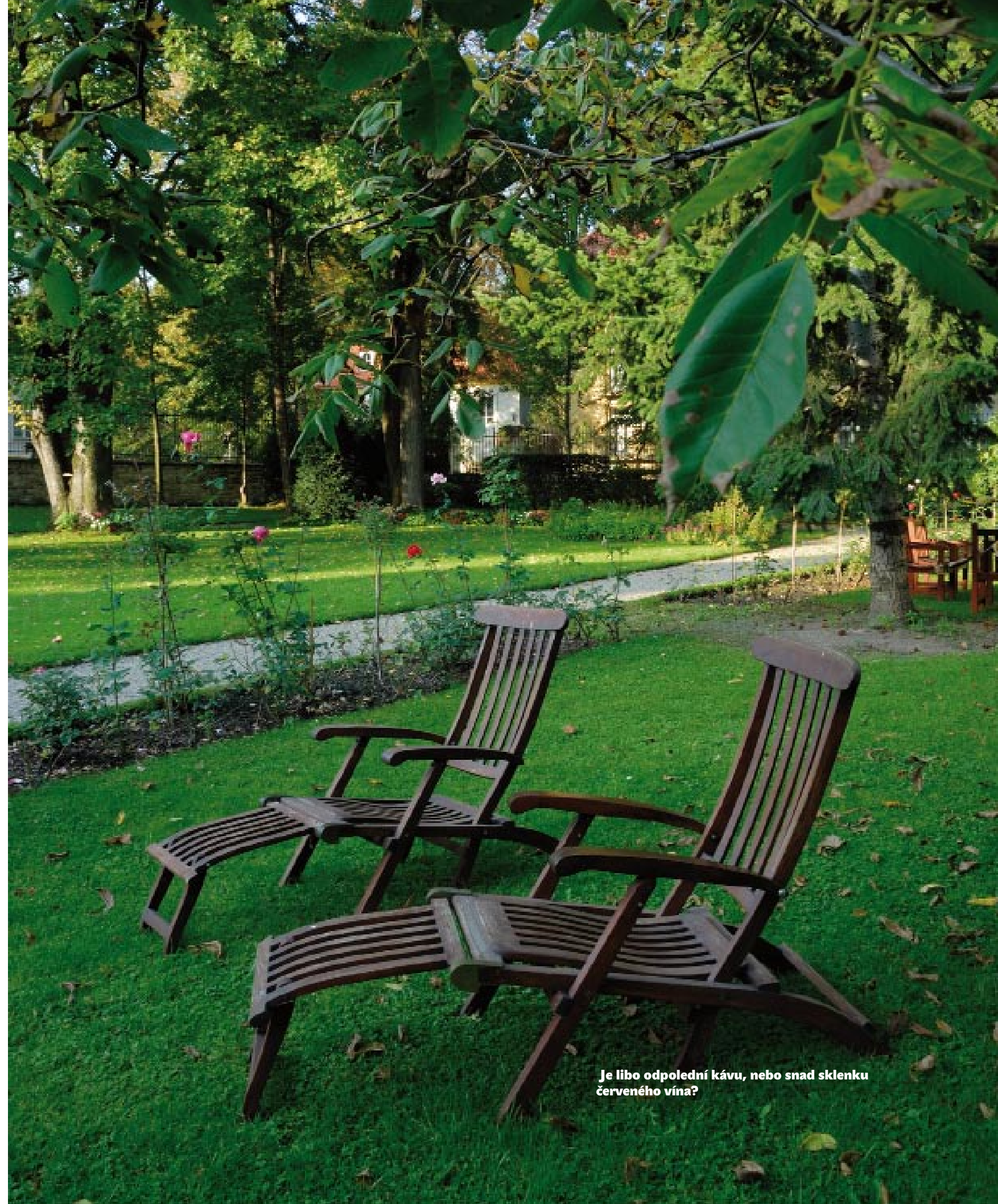
Osud jménem „Le Palais Buquoy“

V malostranském paláci žily ještě čtyři generace Buquoyů, než přišla první světová válka a posléze se etabloval nový Československý stát. Když si barokní dům jako své možné sídlo vyhlédli v roce 1919 francouzští diplomaté, byl už několik let neobývaný, chátral.

„Bylo to zvláštní místo. Neopakovatelné. I když jsem žila posléze s manželem a dětmi v Římě, i když jsme zase pobývali ve starobylých domech a chodili místy, kde se doslova valila historie, stále jsme se vraceli v myšlenkách do Prahy, do palais Buquoy“, vyprávěla mi před lety madame Sabine de Charles-Roux. Se svým mužem, třetím francouzským velvyslancem v Československé republice, prožila čtyři roky v paláci na Velkopřevorském náměstí. Její muž v roce 1930 podepsal za Francouzskou republiku po letech jednání kupní smlouvu s bratry Buquoyi a získal toto území v srdci Prahy pro svůj stát. Jako by však tím aktem navždy svázal také osud své rodiny s místem a lidmi.

Rodina Charles-Roux patřila k těm Francouzům, kteří následující roky pomáhali Čechům prchajícím před fašisty. Spisovatel Jiří Mucha, klavírista Rudolf Firkušný, malíř Rudolf Kundera a mnozí další se zachránili a přežili válku jen díky kontaktům a pomoci rodiny Charles-Roux. „Praha, to byl náš osud, s tím se nedalo nic dělat,“ řekla mi na vysvětlenou madame Sabine. Myslím, že Karel Bonaventura, František Leopold, Jan Nepomuk i Jiří I. František, hrabata de Buquoy, by jejím slovům rozuměli. ■

Zdroj: M. Horyna, M. Ducreux, A. Marés, J. Fouace: Le Palais Buquoy, Ambassade de France à Prague. Gründ, Paris, 2005

Je libo odpolední kávu, nebo snad sklenku červeného vína?